

من پدافندی‌ام نمی ترسم ز آتش گر کسان زبون
قلمم توپ و جوهرم آتشی شاعر آسمان عشق منم

حافظان آسمان عشق

(نقش پدافند هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران)
در هشت سال دفاع مقدس

پدیدآورندگان: محمود حجامی - رضا جهانفر

سرشناسه: حجامی، محمود، ۱۳۴۴
 عنوان و نام پدیدآور: حافظان آسمان عشق پدیدآورندگان: محمود حجامی، رضا جهان‌فر
 مشخصات نشر: تهران: ارتش جمهوری اسلامی ایران، قرارگاه پدافند هوایی خاتم‌الانبیاء (ص)، ۱۳۹۳
 مشخصات ظاهری: ۲۸۲ صفحه، جدول
 شابک: ۹۶۰-۶۰۰-۷۷۵۰-۴۶-۹ / ۹۷۸-۶۰۰-۷۷۵۰-۴۶-۹ / ۱۲۸۰۰۰ ریال
 وضعیت فهرست‌نویسی: فیکس، مختصر
 یادداشت: این مدرک در آدرس <http://opac.nli.ir> قابل دسترسی است.
 شناسه افزوده: جهان‌فر، رضا، ۱۳۵۲
 شناسه افزوده: تهران: ارتش، قرارگاه پدافند هوایی خاتم‌الانبیاء (ص)
 شماره کتاب‌شناسی ملی: ۳۷۶۴۸۱۲

عنوان: حافظان آسمان عشق
 پدیدآورندگان: محمود حجامی، رضا جهان‌فر
 طراح جلد و صفحه‌آرا: سعید جعفری
 ناظر نشر: نورالدین گنج‌خانلو
 مدیر برنامه‌ریزی: سیدمحمد رضا عمادی
 ناشر: قرارگاه پدافند هوایی خاتم‌الانبیاء (ص) آجا
 چاپ: مرکز مطالعات راهبردی ق پ ه خ (ص) آجا
 صحافی: مرکز مطالعات راهبردی ق پ ه خ (ص) آجا
 شابک: ۹۶۰-۶۰۰-۷۷۵۰-۴۶-۹ / ۹۷۸-۶۰۰-۷۷۵۰-۴۶-۹
 شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه
 چاپ اول: ۱۳۹۳
 قیمت: ۱۲۸۰۰۰ ریال

نشانی: تهران، بزرگراه بسیج، بلوار هجرت، قرارگاه پدافند هوایی خاتم‌الانبیاء (ص) آجا، مرکز مطالعات راهبردی
 تلفن: ۰۲۱)۳۵۹۲۳۳۰ (دورنگار: ۰۲۱)۳۳۲۴۰۴۶۸

سخن ناشر

سیاس بیکران پروردگار یکتا را که هستی‌مان بخشید و ما را به راه علم‌اندوزی و طلب دانش راهنمایی فرموده و به هم‌نشینی رهروان علم و دانش مفتخرمان کرد و خوشه چینی از علم و معرفت را روزی‌مان ساخت.

تقدیم به پیشگاه مقدس حضرت ولی عصر «عج»، مقام معظم رهبری، تمامی شهدا، جانبازان و ایثارگران هشت سال دفاع مقدس ایران اسلامی خصوصاً شهدا، جانبازان و ایثارگران پدافندی ارتش طیبه و ظاهر کشور عزیزمان، که در راه عزت، سربلندی و آبادانی نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران از همه چیز خود گذشتند.

سیاس ز آستان مهربان فرشتگانی که

لحظات ناب باور بودن، لذت و غرور دانستن، جسارت خواستن، عظمت رسیدن و تمام تجربه‌های یکتا و زیبای زندگی امروزمان، مدیون آن‌هاست

و تقدیم به روح آسمانی شهید سرلشکر ستاری عزیز، فرمانده محبوب پدافندی تبار نیروی هوایی (الهی) ارتش جمهوری اسلامی ایران که فصل مشترک دلدادگی آفند و پدافند در تلاش برای خوشه چینی از آسمان عشق و دلیلی بر یگانگی دل‌ها، در مسیرهای گاه‌متفاوت است. شهیدی که قفس کالبد خاکی تن او را به بند زمان محبوس نساخت و اگرچه خود فرزند خلف زمان خویش بود اما از عمق نگاه نافذ و سیمای مردانه‌اش، آینده می‌بارید که اسلامی تمایز مردان خدا از دیگران نیز، همین ویژگی‌هاست. برخی او را پدر علم فرماندهی و کنترل (واپایه) پدافند هوایی می‌دانند، بعضی او را پدر معنوی کاربران این علم، گاه‌ها از دانشگاه هوایی به‌عنوان یادگار وی نام برده می‌شود و گاه نیز انگشت تعجب به دندان گرفته می‌شود که او در دیدار با فلان نظامی فلان کشور، چه استادانه علم و تدبیر یک فرمانده ایرانی را به اهتزاز درآورده است، تعدادی از برخوردهای بزرگوارانه‌اش در مواجهه با خطاهای زیر دستانش می‌گویند و تعدادی هم در کمک به این عزیزان

در انجام وظایف جاری و ... اما کمتر کسی دلیل ماندگاری این شهید عزیز را به تحقیق نشسته است. شکی نداریم که او نایب‌های بی‌بدیل در حوزه ترسیم چشم اندازهای مبنی بر آینده‌ای سرشار از امید، طراحی توانمند در طرح ریزی‌های بی‌کم و کاست امور در ابعاد متنوع و گوناگون، برنامه ریزی چیره دست برای نیل به اهداف متعالی و ... بود اما یقین داریم که ابداعات و ابتکارات کم نظیر عملیاتی او همانند چگونگی دفاع سایت‌های راداری استقراری در برابر جنگ الکترونیکی دشمن، نحوه مقابله سایت‌های موشکی هاوک با هواپیمای میراث رژیم بعث عراق، ابتکار بی‌نظیر ارتقای چالاکی سامانه‌های پدافندی در عملیات ظفرمند والفجر ۸، پیش بینی تحرکات منافقین و صدام معدوم در عملیات مرصاد و مانند آن، تنها و تنها بخشی از وجوه شناخته شده این فرمانده شهیدمان است که سعی بیشتری در پرداختن به آن داشته‌ایم و قصوری است که در شناخت بهتر و بیشتر آن شهید سعید کرده‌ایم.

از این رو ما به‌عنوان مرکز مطالعات راهبردی قرارگاه پدافند هوایی خاتم‌الانبیاء(ص) آجا، اگرچه در این کتاب به‌مرور نقش پدافند هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران در هشت سال دفاع مقدس پرداخته‌ایم اما خود را وامدار فرماندهی، مدیریت، برنامه ریزی و تلاش‌های بی‌وقفه فرمانده شهید خود در طول حیات بابرکتش دانسته و حیات سازمانی خود را مرهون اندیشه‌های ژرف و آینده نگر او می‌شمیریم و بر این باوریم که تقدیم این نگاه ناقابل به خانواده محترم، شاید پیشکشی کم‌مقدار به آستان آن عزیزان باشد که در آستان حق و به‌روز حشر، توشه‌ای ناچیز برای گذشتن از کوتاهی‌هایمان در ادامه راه شهدایمان محسوب گردد.

و بدیهی است که در به ثمر رسیدن این اثر عزیزان بسیاری لطف و مساعدت کرده و نکات ارزشمندی را جهت افزایش غنای مباحث یادآوری فرموده‌اند که از همه آنان تشکر و قدردانی می‌نماییم.

امیدواریم که با انتشار این کتاب، به‌اندازه توان اندک خود سپاسگزار این همه لطف و محبت تمامی آنان باشیم. انشاء...

همان گونه که متخصصین فن و آگاهان به دانش اداره صحنه‌های نبرد نیز می‌دانند یکی از مأموریت‌های بسیار مهم پدافند هوایی در دوران هشت ساله سراسر افتخار دفاع مقدس، علاوه بر تأمین امنیت هوایی کشور و تأمین امنیت یگان‌های درگیر در صحنه‌های نبرد و خطوط مقدم جبهه به کمک همه جانبه خلبانان تیز پرواز نهاجا از یک سو و بهره‌گیری از توان پدافندی سایر نیروها و سازمان‌های نظامی از طریق اعمال کنترل عملیاتی شبکه یکپارچه پدافندی بر تجهیزات در اختیار آنان از سوی دیگر، دفاع هوایی از مراکز حساس و حیاتی سیاسی و اقتصادی کشور همانند مراکز دولتی، پالایشگاه‌ها، سدها، اسکله‌ها، پل‌ها و... و حفاظت مؤثر و قدرتمندانه از شخصیت‌های نظام و... با همکاری تمامی یگان‌های یاد شده، بود که شاید به ابعاد مختلف این مأموریت‌های خطیر به اندازه دیگر مأموریت‌های سایر نیروها و سازمان‌ها پرداخته نشده باشد. به عبارت دیگر در هر جا که یادی از حماسه آفرینی‌های رزمندگان اسلام در دفاع مقدس می‌شود، به لحاظ تبلیغات زیاد و البته به حقی که در عرصه‌های عملیات زمینی انجام گرفته، ذهن‌ها ناخودآگاه به بخش‌های زمینی عملیات‌های غرورآفرین صحنه‌های نبرد همانند فتح المبین، بیت‌المقدس، والفجرها و کربلاها و... معطوف گردیده و در این بین چنین به نظر می‌رسد که نویسندگان گرانمایه حوزه دفاع مقدس توجه کمتری به نقش آفرینی غیورمردان پدافند هوایی در سایر عرصه‌ها کرده‌اند. بسیجیان آن وقت نهاجا و عزیزان شجاعی که با در اختیار گرفتن و کنترل آسمان کشور، میادین نبرد و... ضمن آن که فرصت استفاده از محیط یاد شده را از پرنده‌های دشمن بعضی سلب نموده و توفیقات بسیاری را در سایر ابعاد دفاع هوایی کسب کرده‌اند، بخشی از تلاش‌های خود را هم در حفاظت از تأسیسات و مراکز حساس اقتصادی به کار گرفتند که موجب حفظ سرمایه‌های ارزشمند میهن اسلامی گشت و به چرخش امور اقتصادی کشور در پشتیبانی از صحنه‌های نبرد نیز کمک شایانی نمود.

بنابراین در این کتاب سعی کردیم بخشی از رشادت‌های غیور مردان پدافند هوایی در صحنه‌های گوناگون هشت سال دفاع جانانه از نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران را در منظر دید همه

مشتاقان و دلدادگان به سرفرازی این مرزوبوم قرار دهیم و گوشه‌ای هر چند اندک از تلاش‌های خستگی‌ناپذیر این مردان آسمانی در مواضع پدافندی را بیان کنیم که چگونه در زمان‌های بحرانی، در وضعیت قرمز و در اوج حملات ددمنشانه هوایی دشمن و در آن لحظه که سایرین به پناهگاه‌ها می‌رفتند، این پدافندیان بی‌سنگر همچنان در داخل رادارها، سایت‌های موشکی، پست‌های دیدبانی و مواضع توپخانه‌ای باقی مانده و با هوشیاری کامل به مراقبت از منطقه تحت مسئولیت خود می‌پرداختند.

تلاش ما در این کتاب این است که دوباره از آوای خوش غرش سلاح‌های پدافندیان قهرمان یادی کنیم که وحشت را بر دل و جان کرکسان بزدل دشمن انداخته و باعث می‌شد آن‌ها با رها کردن بی‌هدف بمب‌های خود در بیابان‌های اطراف مناطق عملیاتی، فرار را بر قرار ترجیح دهند، لحظات و خاطره‌هایی که هیچ گاه از اذهان این سرزمین زدوده نخواهد شد.

خلاصه و جان‌گلام این که با گردآوری مطالب در کتاب پیش رو، راهی را آغاز کردیم تا نسخه‌ای کوتاه از شهامت‌های این عزیزان در تأمین امنیت آسمان ایران اسلامی و تمامی امور مترتب بر آن اعم از تأمین امنیت هوایی شخصیت‌های کلیدی نظام، تأمین امنیت رزمندگان در خطوط مقدم، تأمین امنیت هوایی تأسیسات حیاتی، حساس و مهم کشور، دفاع هوایی از جزایر و ... در هشت سال دفاع مقدس به‌عنوان کتابی مرجع در رابطه با موضوع پیش گفته در حوزه پدافند هوایی تهیه گردد. باشد که مقدمه‌ای برای پیشرفت هر چه بیشتر پدافند در همه ابعاد آن به‌منظور ارتقای روزافزون امنیت در پهنه آسمان آبی این دیار شود. انشاء...

فهرست مطالب

فصل ۱: آشنایی با تاریخچه پدافند هوایی	۱
تاریخچه پدافند هوایی	۳
فصل ۲: مروری اجمالی بر علل تحمیل جنگ بر جمهوری اسلامی ایران به وسیله نظام سلطه	۱۱
مروری اجمالی بر علل تحمیل جنگ بر جمهوری اسلامی ایران	۱۳
ماهیت استکبارستیزی انقلاب اسلامی و تأکید بر تشکیل امت اسلامی	۱۳
ماهیت استکبارستیزی انقلاب اسلامی	۱۳
تأکید بر امت اسلامی	۱۴
راهبردهای آمریکا در منطقه	۱۶
پیدایش خلأ قدرت در منطقه و به هم خوردن توازن قوا پس از پیروزی انقلاب اسلامی در ایران	۱۷
اختلافات ریشه‌ای میان دو کشور ایران و عراق	۱۸
بیانیه الجزایر	۱۸
ماهیت وجودی رژیم بعثی عراق	۲۰
موقعیت دولتی و بوروکراتیک رژیم بعثی عراق	۲۰
نگرانی دولت صدام از بازتاب انقلاب اسلامی بر عراق	۲۱
خصوصیات فردی صدام حسین	۲۳
کاهش توان رزم ارتش جمهوری اسلامی ایران	۲۵
فصل ۳: نزوم پرداختن به هشت سال دفاع مقدس	۳۱
چرایی پرداختن به دفاع مقدس	۳۳
اهمیت پرداختن به نقش پدافند هوایی در دفاع مقدس	۳۹
فصل ۴: امنیت ملی	۴۳
مفاهیم اولیه	۴۵
معنای لغوی واژه امنیت و مفهوم امنیت ملی	۴۶
معنای لغوی امنیت	۴۶
مفهوم امنیت ملی	۴۶
ایجاد امنیت در اندیشه‌های امام (ره)	۴۶
بعد معنوی و آخروی امنیت	۴۷

۴۷	بعد مادی و دنیوی امنیت
۴۸	بعد سیاسی امنیت
۴۸	بعد اقتصادی امنیت
۴۹	بعد فرهنگی و اعتقادی امنیت
۵۰	بعد هستی شناختی و هویتی امنیت
۵۰	بعد زیست محیطی امنیت
۵۱	بعد نظامی امنیت
۵۲	ارتباط امنیت نظامی با دیگر ابعاد امنیت
۵۳	ویژگی‌های امنیت ملی
۵۳	نسبی بودن امنیت
۵۴	ذهنی بودن امنیت
۵۴	قیمت معانی امنیت
۵۵	هدف بودن امنیت
۵۵	نیال بودن مفهوم امنیت
۵۷	فصل ۵: بررسی عملکرد پدافند هوایی کشور در دوران دفاع مقدس
۵۹	مقدمه
۶۰	حوزه‌های عملکرد پدافند هوایی در دفاع مقدس
۶۲	پدافند هوایی، تأمین امنیت آسمان کشور در قبال هرگونه تهدید و تجاوز هوایی همزمان با حفظ امنیت و سلامت پروازهای خودی
۶۸	پدافند هوایی و جنگ شهرها
۷۲	پدافند هوایی و استقرار در شهرها و راه‌های نفوذی هواپیماهای دشمن
۷۲	نمونه‌هایی از عملکرد پدافند هوایی در حفاظت از مردم پر دفاع کشورمان در برابر حملات وحشیانه هوایی دشمن
۷۲	بعثی
۷۸	پدافند هوایی و اعلام آژیر خطر (وضعیت‌های سه‌گانه سفید، زرد و قرمز)
۸۰	پدافند هوایی و دفاع هوایی از مناطق تبرد
۸۱	پدافند هوایی و تأمین امنیت هوایی نیروهای خودی
۸۳	پدافند هوایی و عملیات‌های زمینی
۸۳	پدافند هوایی و عملیات نامن‌الانمه
۸۴	پدافند هوایی و عملیات طریق القدس
۸۵	پدافند هوایی در عملیات فتح المبین
۹۲	پدافند هوایی و عملیات بیت المقدس
۹۴	پدافند هوایی در عملیات والفجر ۸
۱۰۳	پدافند هوایی در عملیات کربلای ۵
۱۰۸	پدافند هوایی در عملیات مرصاد
۱۲۷	پدافند هوایی و عملیات‌های دریایی

۱۳۹	پدافند هوایی و نبردهای هوایی.....
۱۳۹	پدافند هوایی و عملیات برون مرزی (هدایت راداری جنگنده‌های نُه‌جا).....
۱۴۲	پدافند هوایی و حفاظت از تأسیسات حیاتی و حساس کشور.....
۱۴۹	پدافند هوایی و تأمین اقتصاد جنگ.....
۱۵۰	پدافند هوایی و حفاظت از تأسیسات اقتصادی کشور.....
۱۵۸	پدافند هوایی و دفاع از جزیره خارک.....
۱۸۰	پدافند هوایی و تأمین امنیت تنگه هرمز.....
۱۸۵	پدافند هوایی و جنگ نفتکش‌ها.....
۱۹۰	پدافند هوایی و دفاع از جزایر.....
۱۹۴	پدافند هوایی و حفاظت از شخصیت‌ها.....
۱۹۴	پدافند هوایی و حفاظت نقشه‌های از شخصیت‌های مهم در مناطق عملیاتی.....
۱۹۴	پدافند هوایی و جماران.....
۱۹۷	پدافند هوایی و حفاظت از مراجع عظام در قم.....
۱۹۸	نقش فاشای (فرماندهی اطلاعات شناسایی...) پدافند هوایی در دفاع مقدس.....
۲۰۰	فانسا و عدم غافلگیری در شروع جنگ تحمیلی.....
۲۰۱	حمله یابادی استکبار به ایستگاه‌های رادار و شنود الکترونیکی.....
۲۰۲	فانسا و نقش بی‌بدیل آن در کشف به موقع تهدیدات هوایی و تجزیه و تحلیل اطلاعات دریافتی.....
۲۰۳	نقش فاشا در تشخیص نوع هواپیماها و نوع سلاح‌ها و تجهیزات مورد استفاده توسط جنگنده‌های دشمن.....
۲۰۴	نقش فاشا در کشف زمان تحویل هواپیماهای مختلف خریداری شده توسط عراق، وضعیت آمادگی نیروی هوایی عراق و
۲۰۶	نقش فاشا در ارائه اطلاعات مناسب محیطی.....
۲۰۷	پدافند هوایی، ابتکارات و نوآوری.....
۲۱۷	پدافند هوایی و کنترل عملیاتی تجهیزات پدافندی سایر نیروها.....
۲۲۲	پدافند هوایی، واگذاری تجهیزات و آموزش سایر نیروهای پدافندی.....
۲۲۷	فصل ۶: برخی از اطلاعات مهم و اسناد مربوط به عملکرد پدافند هوایی در هشت سال دفاع مقدس
۲۲۹	برخی از اطلاعات مهم مربوط به عملکرد پدافند هوایی جهت استفاده محققین حوزه یاد شده.....
۲۲۹	خلبانان اسیر شده عراقی.....
۲۲۹	اعمال مدیریت بر نفرات لایق و یا خاطی در پدافند هوایی.....
۲۳۰	خدمات امنیتی پدافند هوایی در جنگ نفت‌کش‌ها.....
۲۳۰	میزان آمادگی شبکه دیدبانی در کشف هواگرد دشمن.....
۲۳۱	تعداد جابجایی تجهیزات بخش انهدام زمین پایه پدافند هوایی.....
۲۳۱	آمار بالگردهای منهدم شده عراقی توسط پدافند هوایی و تعداد حملات هوایی دشمن.....
۲۳۳	منابع.....

مقدمه

پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران و در حالی که جمهوری نوپای اسلامی کشورمان درگیر حل و فصل مشکلات اقتصادی، فرهنگی، سیاسی و اجتماعی ناشی از یک انقلاب دینی - مردمی و مسائل عدیده داخلی و خارجی خود بود، بر اساس تجزیه و تحلیل دستگاه‌های اطلاعاتی غرب از اوضاع داخلی کشورمان و سایر عوامل مهمی که دولت مردان فرصت طلب عراق را در تجاوز به خاک ایران تشویق و ترغیب می‌نمود، ارتش رژیم بعث عراق، جنگ ناچوانمردانه خود را از طریق زمین، هوای و دریا علیه جمهوری اسلامی ایران آغاز کرد. این جنگ در شرایطی آغاز شد که ارتش ایران با مشکلات بسیاری روبه‌رو بود. تبعات عمدتاً غیرقابل اجتناب وقوع انقلاب اسلامی، بروز ناآرامی و شورش در مناطق متعددی از میهن اسلامی با تحریک و مداخله استکبار جهانی که بخش اعظمی از ارتش و به‌ویژه نیروی زمینی را درگیر ساخته بود، باعث شده بود ارتش فاقد اقتدار و آمادگی صددرصدی در مقابله با تجاوز از پیش طراحی و سازماندهی شده ارتش عراق - که از حمایت کامل قدرت‌های غرب و شرق جهان نیز برخوردار بود - باشد. از سوی دیگر سپاه پاسداران انقلاب اسلامی نیز در ابتدای راه بود و بسیج مردمی هنوز سازماندهی نشده بود. با این حال، جان‌برکفان ارتش جمهوری اسلامی ایران با غیرت دینی و عزم ملی خود و در کمال ایثار و فداکاری و در اوج مظلومیت در کنار سایر نیروهای مسلح و بسیج مردمی به مقابله با تجاوز شتافتند و دشمن را در تمامی جبهه‌های زمینی، هوایی و دریایی زمین‌گیر ساختند.

نتیجه این ایثار و مقاومت را در سال‌های ابتدایی جنگ می‌توان در عناوین زیر خلاصه کرد:

- مقاومت در مقابل هجوم همه جانبه عراق (هوایی، زمینی و دریایی) و اجرای عملیات هوایی برای کاهش توان رزمی دشمن.
- شناسایی دشمن و استقرار مناسب نیروهای خودی جهت جلوگیری از پیشروی مجدد ارتش عراق و زمین‌گیر کردن وی.

- آغاز حملات کوچک و محدود توسط نیروهای مسلح ایران به منظور کسب روحیه و

شناخت دشمن.

- ایجاد هماهنگی بین نیروهای مردمی و ارتش.

- آزادسازی محدود مناطق عملیاتی اشغال شده.

اگرچه در روز آغاز تهاجم، نیروی زمینی ارتش جمهوری اسلامی ایران در مناطق متعددی با نیروهای عراقی درگیر شد اما نمی‌توان از اهمیت و تأثیر غیرقابل کتمان حملات هوایی تیزپروازان نیروی هوایی [الهی] آجا بر علیه دشمن که اوج آن در دومین روز از شروع جنگ تحمیلی در عملیات کمان ۹۹ مچلی گردید و نیز اهمیت و نقش پدافند هوایی تحت مسئولیت همین نیرو در ناکارآمد ساختن قوای تابعین دندان مسلح عراق، به‌سادگی عبور کرد.

کتاب حاضر در نظر دارد تا در گذری اجمالی بر دوران سراسر افتخار دفاع مقدس، نقش پدافند هوایی آن زمان نیروی هوایی [الهی] ارتش را به تصویر بکشد که در تمامی خطوط مقدم جبهه دفاع هوایی از فضای کشور اعم از جبهه‌های نبرد، مناطق عملیاتی همانند مراکز حیاتی و حساس سیاسی و اقتصادی کشور، شخصیت‌های مهم و ... حضوری فعالانه و در خور نام و آوازه این سامان داشته‌اند.

هم چنین به لحاظ اجتناب از آشکار شدن برخی از اطلاعات طبقه بندی شده و نیز پرهیز از ایجاد تنش‌های غیرضروری در خانواده بزرگ رزمندگان ولایت مدار این مرز و بوم اعم از لشکری و کشوری، برخی از اطلاعات یاد شده به‌عمد بیان نشده ولی در عین حال تلاش گردیده است با جایگزینی (...) در مواردی این چنینی، به اصل موضوع وفادار بمانیم. نیز ذکر این نکته هم مفید فایده خواهد بود که گفته شود در پارامای از موارد درج (...) به معنای ادامه دار بودن مطلب از قبل یا بعد موضوعات مورد اشاره است.

نیک واقفیم که با تمام تلاش‌های صورت گرفته، کار ارائه شده نه درخور فرزندان این سرزمین

بلکه در اندازه وسیع و توان ما بوده است و به همین دلیل از تمامی پژوهشگران حوزه دفاع مقدس انتظار می‌رود که با راهنمایی‌های خردمندانۀ خود، ضمن افزودن به غنای این کتاب، ما را در چاپ دوم آن یاری نمایند.

www.ketab.ir